

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
valstybės kontrolieriaus
2022 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. VE-4

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA

VALSTYBĖS KONTROLĖS 2022 M. VEIKLOS PLANAS

Esame nepriklausoma, Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija, kurios misija – skatinti viešojo sektoriaus pažangą ir visuomenei būtinus pokyčius. Lietuvos Respublikos Konstitucija mus įpareigoja prižiūrėti, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Todėl didžiausios naudos piliečiams siekiame stiprindami viešojo sektoriaus subjektų atskaitingumą, jų veiklos skaidrumą ir efektyvumą, prisidedami prie parlamentinės kontrolės vykdymo, audito sistemos šalyje stiprinimo bei skatindami įrodymais grįstą visuomenės informavimą apie viešojo sektoriaus organizacijų veiklą.

2022 m. Valstybės kontrolės veiklos planą sudarėme taip, kad įgyvendintume visas įstatymais ir kitais teisės aktais mums pavestas trijų nepriklausomų institucijų funkcijas – valstybinio audito, Europos Sąjungos investicijų audito ir biudžeto politikos kontrolės – ir pateiktume aktualiausių, ilgai besitęsiančių viešojo sektoriaus problemų sprendimus.

Be visų turimų įsipareigojimų ir pasiryžimo spręsti ilgalaikes viešojo sektoriaus problemas, kurių aktualumą šiandieninės gyvenimo sąlygos tik paryškino, didžiąją savo veiklos dalį 2022–2025 m. orientuosime į pasirinktas prioritетines kryptis siekdami valdžios sektoriaus finansų tvarumo, viešojo valdymo veiksmingumo bei visuomenės saugumo ir pažangos. Kiekvienais metais, planuodami savo veiklą, tiksliname prioritетinių krypčių vertinimo apimtis ir daugiausia dėmesio skiriame jose stebimoms reikšmingiausioms temoms, siekdami inicijuoti tuo metu svarbiausius viešojo sektoriaus pokyčius. Turime padalinį, kurio uždavinys ne tik stebėti Vyriausybės sprendimus kovojant su COVID-19 ligos sukeltomis pasekmėmis, bet ir nuolatinę pokyčių viešajame sektoriuje stebėsena. Siekiame kaupti užsienio patirtį ir dalyvauti bendrose aukščiausiųjų audito institucijų iniciatyvose, pandemijos pasekmes vertinant tarptautiniu lygiu.

Pasauliui ir Lietuvai susidūrus su pandemija ir jos padariniais ekonomikai, poreikis užtikrinti skaidrumą bei atskaitomybę nesumažėjo, o aukščiausiosios audito institucijos vaidmuo tapo dar svarbesnis reaguojant į ekstremaliosios situacijos suvaldymo mechanizmus, išlaikant viešųjų finansų valdymo drausmę. Suplanavome ne vieną auditą ir vertinimą, kurių rezultatai pateiks nepriklausomą, įrodymais grįstą informaciją apie sprendimų, kovojant su COVID-19 ligos pasekmėmis, efektyvumą. Analizuosime, kaip Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonių rinkinys padės sumažinti socialines ir ekonomines COVID-19 pandemijos pasekmes, įgyvendinant Europos žaliąjį kursą, vykdant skaitmeninę transformaciją ir didinant ekonomikos atsparumą.

2022 m. suplanavome daugiau greitų vertinimų, planuojame baigti 36 produktus ir pradėti 18 naujų. Kiekvieno audito ar vertinimo rezultatus pristatysime viešai ir pateiksime juos parlamentinei kontrolei atlikti. Esame pasiruošę aktyviai bendrauti ir bendradarbiauti su audituojamais subjektais, nevyriausybėmis organizacijomis, viešojo sektoriaus institucijomis, kad visos įrodymais grįstos mūsų įžvalgos, vertinimų išvados ir audito rekomendacijos būtų išgirstos ir tinkamai suprastos. Savo veiklos plano aktualumą patitkinsime metų viduryje, tačiau esame pasirengę laiku reaguoti į vykstančius pokyčius, koreguoti suplanuotus darbus, jei matysime, kad, situacijai pasikeitus, kita tema tapo aktualesnė už jau įtrauktą į veiklos planą.

Mindaugas Macijauskas

Valstybės kontrolierius

I. SKYRIUS

PRIORITETINĖS KRYPTYS IR STEBIMOS RIZIKOS

Aukščiausiosios audito institucijos misija ir taikomi profesiniai standartai skatina instituciją įžvelgti viešojo sektoriaus problemas, susitelkti į jų vertinimą ir pateikti siūlymus, kaip jas spręsti. Sukaupta ir valdoma informacija apie viešąjį sektorių, nuolatinė pokyčių jame stebėseną, aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas su viešojo sektoriaus institucijomis, nevyriausybiniomis organizacijomis ir akademinė bendruomenė leidžia mums įvardyti veiklos kryptis, reikalaujančias esminių pokyčių šalyje, ir į tai orientuoti valdomus ribotus išteklius.

Sudarydami 2022 m. veiklos planą orientavomės į pasirinktas prioritetines veiklos kryptis: fiskalinę politiką ir valstybės skolos valdymą, efektyvius valdymo ir priežiūros procesus, kokybiškas paslaugas, socialinį stabilumą ir įtrauktį, kurios yra institucijos 2021–2025 m. prioritetinių veiklos krypčių dalis.

Daugiau nei pusė (55 proc.) 2022 m. pradedamų auditų ir vertinimų orientuoti į problemų prioritetinėse kryptyse nagrinėjimą.

2021 m. išskyrę prioritetus¹ pradėjome ir 2022 m. tęsiame 6 auditus šiose srityse.

Vykdydami 2022 m. veiklos planą esame pasirošę, atsiradus neteisėto ir neefektyvaus valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo rizikai, koreguoti savo suplanuotus darbus. Nuolatinė viešojo sektoriaus stebėseną jau šiandien mums leidžia įvardyti sritis (rizikas), kurių netinkamas valdymas gali lemti neigiamas pasekmes, todėl norime atkreipti Jūsų dėmesį ne tik į 2022 m. veiklos planą įtrauktus auditus ir vertinimus, bet ir į:

- **Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė.** Lietuvai yra numatyta skirti 2,225 mlrd. Eur paramos nacionalinio ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ priemonėms. Svarbu kuo ankstesniame šio plano įgyvendinimo etape pastebėti ir atskleisti galimas rizikas, susijusias su plane numatytų tikslų ir įsipareigojimų pasiekimu, kad atsakingos institucijos galėtų laiku imtis atitinkamų veiksmų siekiant neprarasti numatyto finansavimo ir įgyvendinti užsibrėžtus pokyčius.
- **Vaistų politika.** Konkurencijos stoka prekybos vaistais sektoriuje, nepakankamas generinių ir biopanašių vaistų vartojimas, nepakankamas inovatyvių vaistų prieinamumas ir netinkamai vykdoma vaistų politika lemia dideles gyventojų išlaidas vaistams įsigyti.
- **Įslaptintų pirkimų rizikos ir jų valdymas.** Dėl nepakankamos įslaptintų pirkimų priežiūros ir kontrolės, vykdant pirkimus, gali būti nesilaikoma lygiateisiškumo, proporcingumo ir skaidrumo principų ir neužtikrintas racionalus valstybės biudžeto lėšų panaudojimas. Auditą šia tema planavome atlikti įgyvendindami 2020 m. veiklos planą, tačiau dėl šalyje įvesto karantino ribojimų ir nesant galimybių atlikti audito procedūras jį nutraukėme. Šią sritį stebime toliau ir, susidarius palankioms sąlygoms, svarstysime galimybę atnaujinti audito procedūras.
- **Nemokumo politikos formavimas ir įgyvendinimas.** Lietuvoje, palyginti su kitomis šalimis, ilgesnė bankroto procesų trukmė ir didesnė kaina, mažesnė ir grąža – tai rodo šalies atsilikimą pagal „Doing Business“ nemokumo sprendimo indeksą. Šio proceso efektyvumo svarba vis aktualesnė dėl COVID-19 sukeltos pandemijos, kuri didina bankrotų skaičiaus šuolio riziką.
- **Centralizuoti viešieji pirkimai.** Įsigaliojęs naujos redakcijos Viešųjų pirkimų įstatymas nuo 2023 m. sausio numato detalesnį ir griežtesnį pirkimų centralizavimą ir ribojamas galimybes „išvengti“ centralizuotų pirkimų. Pirkimų centralizavimo proceso efektyvumo svarba vis aktualesnė, nes bus kuriamas naujas centrinių perkančiųjų organizacijų tinklas, nuo kurio sėkmės priklausys, ar bus iš esmės sumažinta administracinė našta, gincų ir korupcijos rizika.

¹ Ekonomikos skatinimo priemonės, įrodymais grįstas valdymas, patikimi ir atviri duomenys, saugi aplinka ir sveika visuomenė.

- **Neformalus vaikų švietimas.** Neformalus vaikų švietimas nevienodai prieinamas visiems mokiniams, nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena, turi ar neturi specialiųjų ugdymosi poreikių. Šio švietimo kokybės užtikrinimo sistema nesukurta, nepakankama siūlomų veiklų įvairovė ir jų kokybės kontrolė. Padėtį apsunkino dėl COVID-19 pandemijos įvestas karantinas, nes atskirtis vaikams dar labiau sumažino švietimo prieinamumą.
- **Lygybės priemonių diegimas.** Lietuvos situacija lyčių lygybės srityje blogėja. Įgyvendinamos Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 m. programos priemonės neduoda teigiamo rezultato. Viešojo ir privataus sektoriaus darbdaviai jas diegia formaliai. Politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų funkcijos ir atsakomybės neaiškios. Trūksta dėmesio lygybės užtikrinimui rengiant nacionalinius ir savivaldos lygmens strateginius dokumentus, nėra tinkamos darbdavių priežiūros.
- **Kultūros paveldo apsauga.** Rizikuojame prarasti vertingiausias kultūros paveldo vertybes, nes valstybei trūksta lėšų tinkamai jas prižiūrėti, o efektyvios paskatų sistemos privačioms investicijoms pritraukti nėra. Nesukurta bendra (viena) kultūros paveldo tyrimų duomenų skaitmeninimo sistema, todėl tyrimai neretai dubliuojami, o jiems skiriamos lėšos naudojamos neefektyviai. Planuota paveldosaugos sistemos pertvarka neįvyko.
- **Asmens sveikatos priežiūros tinklo pertvarka.** Sveikatos priežiūros įstaigų tinklas restruktūrizuojamas nuo 2003 m., siekiama užtikrinti geresnį gyventojų sveikatos priežiūros paslaugų poreikio patenkinimą, aukštesnę paslaugų kokybę, racionalesnį išteklių naudojimą. Visgi hospitalizacijų, kurių galima išvengti, skaičius lieka vienas didžiausių ES, lovų skaičius vis dar didesnis už ES vidurkį, o stacionariam gydymui skiriama PSDF išlaidų dalis 1,5 didesnė nei ES. Nesibaigiantis gydymo įstaigų pertvarkos procesas ir neaiški rajonų ligoninių ateitis neleidžia planuoti žmogiškųjų išteklių poreikio, investuoti į infrastruktūros plėtrą ir gerinti rajonų gyventojams paslaugų prieinamumą ir kokybę.
- **Pabėgėlių ir trečiųjų šalių piliečių socialinės integracijos sistema.** Didėjant trečiųjų šalių piliečių skaičiui Lietuvoje (2021 m. užsieniečiai sudarė 3,12 proc. bendro šalies gyventojų skaičiaus, 2017 m. – 1,1 proc.), efektyviai veikianti socialinės integracijos sistema tampa vis svarbesnė. Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2021 m. veiksmų plano priemonės nepadeda tinkamai integruotis, neužtikrina veiksmingo, visaverčio įsitraukimo į visuomenės gyvenimą. Integracijos sistema išlieka fragmentiška, ribotas informacijos prieinamumas, trūksta sinergijos ir tinkamo problemų sprendimo teikiant apgyvendinimo, valstybinės kalbos mokymo, darbo paieškos, švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros paslaugas užsieniečiams. 2020–2021 m. per Baltarusijos–Lietuvos pasienį ateinančių prieglobsčio prašytojų skaičius reikšmingai išaugo. Nėra aiškios imigracijos ir socialinės integracijos politikos, esant šiai migrantų krizei.
- **Neteisėtos migracijos užkardymo priemonių įgyvendinimas.** 2021 m. liepą paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Neteisėtų migrantų užregistruota daugiau kaip 4 300. Valstybės sienos apsaugos tarnybos skaičiavimais, vieno migranto išlaikymas per dieną kainuoja apie 30 eurų. Migrantų apgyvendinimas ir jiems teikiamos paslaugos apmokamos iš Europos Sąjungos Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo neatidėliotinos pagalbos priemonės ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Daugiau kaip 7 mln. eurų valstybės rezervo lėšų 2021 m. panaudota valstybės sienos fiziniam barjerui įrengti, Vidaus reikalų ministerijos, savivaldybių patiriamoms išlaidoms kompensuoti. Vykdomų neteisėtos migracijos užkardymo priemonių gali nepakakti užtikrinant valstybės saugumą.
- **Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų politikos įgyvendinimas.** Siekiant kurti konkurencingą ekonomiką ir šalies gerovę, svarbu skatinti technologines ir socialines inovacijas, kurios lemia pažangą, kuria naujas darbo vietas, padeda pritraukti privačias šalies ir užsienio investicijas ir prisideda prie šalies ūkio plėtros tvarumo. Lietuva pagal pasaulio ir Europos inovatyvumo rodiklius vis dar atsilieka nuo kitų panašaus išsivystymo ir dydžio valstybių. Europos Komisijos paskelbtoje 2021 m. Europos inovacijų švieslentėje Lietuva užėmė 18 vietą ES. 2016–2017 m. atlikome tris veiklos auditus mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų srityje. Dalį svarbių šių auditų rekomendacijų vėluojama įgyvendinti.

Visus metus stebėdami pokyčius šiose srityse ir pasikeitus aplinkybėms būsime pasiruošę peržiūrėti 2022 m. veiklos planą ir svarstyti galimybę įtraukti į jį naujus auditus ar vertinimus, kad galėtume kurti didžiausią pridėtinę vertę visuomenei ir inicijuoti šiuo metu svarbiausius viešojo sektoriaus pokyčius.

II. SKYRIUS

VALSTYBINIS AUDITAS

PIRMASIS SKIRSNIS

FINANSINIAI AUDITAI

Atliekame metinių ataskaitų rinkinių, dėl kurių teisės aktų nustatyta tvarka privalome pateikti audito išvadą ir ataskaitą, finansinius auditus. Kiekvienais metais įvertiname, ar metiniuose (konsoliduotųjų) finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniuose nėra reikšmingų iškreipimų.

2022 m. planuojami baigti finansiniai auditai

1 lentelė

Audito objektas	
1.	2021 m. Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinys
2.	2021 m. nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys ir valstybės skola
3.	2021 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
4.	2021 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
5.	2021 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
6.	2021 m. Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
7.	2021 m. Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
8.	2021 m. Rezervinio (stabilizavimo) fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

2023 m. planuojami baigti finansiniai auditai

2 lentelė

Audito objektas	
1.	2022 m. Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinys
2.	2022 m. nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys ir valstybės skola
3.	2022 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
4.	2022 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
5.	2022 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
6.	2022 m. Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
7.	2022 m. Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai
8.	2022 m. Rezervinio (stabilizavimo) fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Detaliau valstybinio audito objektai aprašyti [1 priede](#).

ANTRASIS SKIRSNIS ATITIKTIES AUDITAI

Valstybės kontrolė, kaip aukščiausioji audito institucija, atlieka atitikties auditus, kai yra vertinama audituojamo subjekto veiklos atitiktis teisės aktų ir (ar) kitiems reikalavimams, ir gali būti pareiškama nepriklausoma auditoriaus nuomonė. Valstybės kontrolei Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymu yra pavesta VŠĮ Geros valios fondo valstybinį auditą atlikti kiekvienais metais. Kiti atitikties auditai į metinį veiklos planą įtraukiami atsižvelgus į jų metu nagrinėjamų problemų svarbą valstybės strateginių tikslų pasiekimui, įvertinus rizikos mastą valdomų lėšų ir turto dydžiui, įsiklausius į Seimo komitetų ir kitų viešojo sektoriaus institucijų, nevyriausybinių organizacijų rekomendacijas, atsižvelgus į stebimų problemų aktualumą ir galimybę išnagrinėti audito metodais.

2022 m. planuojamas baigti atitikties auditas

3 lentelė

Audito objektas

2021 m. VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondo valstybės biudžeto lėšų ir turto disponavimo teisėtumas

2023 m. planuojami baigti atitikties auditai

4 lentelė

Audito objektas

1. Vidaus kontrolės sistemos veiksmingumas vykdant viešuosius pirkimus
2. 2022 m. VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondo valstybės biudžeto lėšų ir turto disponavimo teisėtumas

Detaliau valstybinio audito objektai aprašyti [2 priede](#).

TREČIASIS SKIRSNIS VEIKLOS AUDITAI

Veiklos auditai į metinį veiklos planą įtraukiami atsižvelgus į jų metu nagrinėjamų problemų svarbą valstybės strateginių tikslų pasiekimui, įvertinus rizikos mastą valdomų lėšų ir turto dydžiui, įsiklausius į Seimo komitetų ir kitų viešojo sektoriaus institucijų, nevyriausybinių organizacijų rekomendacijas, atsižvelgus į stebimų problemų aktualumą ir galimybę išnagrinėti audito metodais. Auditų metu gali būti vertinama vienos ar kelių institucijų veikla, tam tikros (-ų) institucijos (-ų) veiklos dalys ar vykdomos programos ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo principais. Kiekvieno audito metu siekiama atskleisti veiklos tobulinimo galimybes.

2022 m. planuojami baigti auditai

5 lentelė

Audito objektas	Sritis
1. Institucijų pasirengimas reaguoti į ekstremaliąsias situacijas	Vidaus reikalai
2. Sveikatos priežiūros tvarumo užtikrinimas esant ekstremaliosioms situacijoms	Sveikatos apsauga
3. Lietuvos miškų išteklių apsauga	Aplinkos apsauga
4. Aplinkos oro būklės vertinimas	
5. Klaipėdos jūrų uosto infrastruktūros valdymas	Transportas ir komunikacijos
6. Oficialiosios statistikos organizavimas	Valstybės turto ir finansų valdymas
7. Kibernetinio saugumo užtikrinimas	Informacinių išteklių valdymas
8. Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas globojant ir įvaikinant vaikus	Socialinė apsauga ir darbas
9. Krizių įveikimo, specializuotos pagalbos centrų veikla 	
10. Būhalterinės apskaitos tvarkymo ir personalo administravimo funkcijų centralizavimas	Viešasis valdymas

2023 m. planuojami baigti auditai

6 lentelė

Audito objektas	Sritis
1. Viešųjų ir administracinių paslaugų skaitmenizavimo valdymas 	Informacinių išteklių valdymas
2. Valstybinė maisto ir veterinarinė kontrolė	Žemės ūkis
3. Komunalinių atliekų tvarkymas	Aplinkos apsauga
4. Gydomo paslaugų organizavimas priklausomybės ligomis sergantiems asmenims	Sveikatos apsauga
5. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė ir koncesijų politika 	Viešasis valdymas

Detaliau valstybinio audito objektai aprašyti [3 priede](#).

III. SKYRIUS

EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ INVESTICIJŲ AUDITAI

Kiekvienais metais atliekame auditus, vykdydami 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų (Sanglaudos, Europos regioninės plėtros ir Europos socialinio fondų) investicijų audito institucijos funkcijas.

Institucijos veiklos plane numatyti trys auditai, kurių metu vertinsime Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimui sukurtą valdymo ir kontrolės sistemą, ataskaitiniu laikotarpiu Europos Komisijai deklaruotas išlaidas ir Europos Komisijai teikiamas metines sąskaitas (finansinius metus apibendrinančią informaciją). Pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą audito objektas gali apimti šias sritis²:

- Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas;
- Informacinės visuomenės skatinimas;
- Smulkią ir vidutinį verslo konkurencingumo skatinimas;
- Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas;
- Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos;
- Darniojo transporto, pagrindinių tinklų infrastruktūros skatinimas;
- Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas;
- Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu;
- Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas;
- Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas;
- Techninė parama veiksmų programai administruoti;
- Techninė parama, skirta informuoti apie veiksmų programą ir jai vertinti.

7 lentelė

Audito objektas	Vertinamas ataskaitinis laikotarpis	Vykdoma
2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimui sukurta valdymo ir kontrolės sistema, sąskaitose pateikta informacija ir ataskaitiniu laikotarpiu Europos Komisijai deklaruotos išlaidos	1. 2020 m. liepa–2021 m. birželis	2020–2022 m.
	2. 2021 m. liepa–2022 m. birželis	2021–2023 m.
	3. 2022 m. liepa–2023 m. birželis	2022–2024 m.

² Konkrečios su audito objektu susijusios sritys priklauso nuo audito metu vykdomos vertinamų elementų atrankos.

IV. SKYRIUS

IŠVADOS, VYKDANT BIUDŽETO POLITIKOS KONTROLĖS INSTITUCIJOS FUNKCIJAS

Vykdydami Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, kiekvienais metais rengiame išvadas ir atliekame šiame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną.

8 lentelė

Išvada / ataskaita

1. Išvada dėl neįprastos padėties atitikties išskirtinių aplinkybių sąvokai atšaukimo nuo 2023 m.

Vyriausybei arba jos įgaliotai institucijai parengus pranešimą dėl išskirtinių aplinkybių atšaukimo, Valstybės kontrolė, vykdydama fiskalinės institucijos funkciją, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo 7 str. 2 d., patvirtins, kad išskirtinės aplinkybės nebegalioja ir rengiant valdžios sektoriaus 2023 m. biudžetų projektus turi būti taikomos visos fiskalinės drausmės taisyklės.

2. 2022–2025 m. ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimas (2022 m. kovas)

Įvertinsime Finansų ministerijos parengtą ir viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų ir parengsime išvadą dėl jo tvirtinimo ar netvirtinimo.

3. Lietuvos stabilumo 2022 m. programos vertinimas

Įvertinsime Finansų ministerijos parengtą Stabilumo 2022 m. programą ir pateiksime ataskaitą, kurioje bus: 2022–2023 m. valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų analizė, valdžios sektoriaus biudžetų projektų rodiklių *ex-post* vertinimas fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi aspektu, fiskalinės padėties apžvalga, VS skolos projekcijos.

4. Savivaldybių *ex-ante* ir *ex-post* fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimas

Įvertinsime 2021 m. *ex-post* ir 2022 m. *ex-ante* savivaldybių biudžetus, ar buvo laikomasi fiskalinės drausmės taisyklių, nustatytų Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme.

5. Patikslinto ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimas (2022 m. birželis)

Įvertinsime Finansų ministerijos parengtą / patikslintą ir viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų 2022–2025 m., kuris, esant išskirtinėms aplinkybėms, turi būti paskelbtas bent kartą per ketvirtį, ir parengsime išvadą dėl jo tvirtinimo ar netvirtinimo.

6. Patikslinto ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimas (2022 m. rugsėjis)

Įvertinsime Finansų ministerijos parengtą / patikslintą ir viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų 2022–2025 m. ir parengsime išvadą dėl jo tvirtinimo ar netvirtinimo.

7. 2023 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektų vertinimas

Pateiksime išvadą dėl struktūrinio postūmio užduoties ir ataskaitą, kurioje bus: 2022–2023 m. valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų analizė, valdžios sektoriaus biudžetų projektų rodiklių vertinimas fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi aspektu, fiskalinės padėties apžvalga, VS skolos projekcijos.

8. Patikslinto ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimas (2022 m. gruodis)

Įvertinsime Finansų ministerijos parengtą / patikslintą ir viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų 2022–2025 m., kuris esant išskirtinėms aplinkybėms turi būti paskelbtas bent kas ketvirtį, ir parengsime išvadą dėl jo tvirtinimo ar netvirtinimo.

V. SKYRIUS

KITI DARBAI IR VERTINIMAI

Kiekvienais metais savo veiklos plane numatome ne tik auditus ir vertinimus, kuriuos atlikdami įgyvendiname įstatymais ar kitais teisės aktais pavestus uždavinius, bet ir darbus, kuriais siekiame prisidėti prie parlamentinės kontrolės vykdymo, audito sistemos šalyje stiprinimo ir nepriklausomo, įrodymais grįsto visuomenės informavimo apie Vyriausybės ir viešojo sektoriaus organizacijų veiklos efektyvumą ir atskaitingumą.

9 lentelė

Darbai

1. Valstybinių auditų rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną (kovo mėn.)
2. Valstybinių auditų rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną (rugsėjo mėn.)

Siekdami didesnio auditų poveikio stebime, kad auditų rekomendacijos būtų įgyvendintos laiku ir tokia apimtimi, kaip buvo sutarta su audituojamais subjektais, atveriamo stebėsenos duomenis visuomenei, kasmet pavasarį ir rudenį teikiame ataskaitas Seimo Audito komitetui.

3. 2020–2021 m. savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų atliekamų auditų išorinė peržiūra

Kasmet atliekame savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų atliktų auditų išorinę peržiūrą, siekdami įvertinti jų sukurtas audito kokybės kontrolės sistemas, atliktų auditų kokybę ir padėti gerinti šių tarnybų veiklos kokybę.

4. Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (INTOSAI) išorės auditas

Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (INTOSAI) XXIII kongrese antrai kadencijai trejų metų biudžeto laikotarpiui esame išrinkti atlikti šios organizacijos išorės auditą. Vertinsime 2021 m. INTOSAI finansinių ataskaitų teisingumą.

5. Valdžios sektoriaus finansų tvarumo vertinimas

Pateiksime nepriklausomą vertinimą, ar valdžios sektoriaus finansai ilgalaikėje perspektyvoje yra tvarūs. Pagal Fiskalinės drausmės įstatymą fiskalinė drausmė yra visuma teisinių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad prognozuojama valdžios sektoriaus skola, atsižvelgiant į numanomus valdžios sektoriaus įsipareigojimus, įskaitant ir įsipareigojimus, atsirandančius dėl Lietuvos gyventojų demografinių pokyčių, kelis būsimus dešimtmečius atitiktų finansų tvarumo kriterijus, tai yra valdžios sektoriaus skola neviršytų 60 proc. BVP to meto kainomis.

6. Centralizuoto šilumos tiekimo vertinimas

Šalies centralizuoto šilumos tiekimo sistema yra neatskiriama sudedamoji energetikos sektoriaus dalis. Visuose Lietuvos miestuose veikia centralizuoto šilumos tiekimo sistemos, kurios šiluma aprūpina apie 27 tūkst., arba 53 proc. visų Lietuvoje esančių pastatų.

Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje numatyta centralizuotai tiekiamos šilumos plėtra. Siekiama, kad iki 2050 m. šiluma būtų aprūpinama ne mažiau kaip 90 proc. miestuose esančių pastatų. Be to, planuojama, kad iki 2030 m. iš atsinaujinančių ir vietinių energijos išteklių pagaminta centralizuotai tiekiamą šilumą sudarytų 90 proc., o 2050 m. – 100 proc. pagamintos šiluminės energijos. Strategijoje numatytas centralizuoto šilumos tiekimo sistemų atnaujinimas, kuris turėtų užtikrinti efektyvų šilumos vartojimą, patikimą tiekimą ir gamybą, leistų diegti modernias ir aplinkai palankias technologijas.

Vertinimo metu planuojame nagrinėti, kokių veiksmų imasi atsakingos institucijos, siekdamos įgyvendinti strategijos tikslus. Ar pasirinktos priemonės leis užtikrinti šilumos energijos tiekimą mažiausiais kaštais ir mažins aplinkos taršą. Vertinsime, ar (ir kaip) atnaujinamos šilumos tiekimo sistemos, kaip vykstantys procesai padeda efektyvinti šilumos vartojimą.

Darbai

7. Pensijų sistemos pokyčių vertinimas

Demografijos tendencijos lemia visuomenės senėjimą, kurį rodo kintanti gyventojų struktūra. Senstanti visuomenė – tai didesnės sveikatos ir socialinės apsaugos išlaidos, taigi ir didėjanti našta dirbantiems. Lietuvoje apie 615 tūkst. gyventojų gauna senatvės pensijas. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija pabrėžia, kad Lietuva – viena iš šalių, kurios pensijų sistema susidurs su didžiausiais iššūkiais ilgalaikėje perspektyvoje. Prognozuojama, kad 2030 m. kas ketvirtas, o 2060 m. – kas trečias šalies gyventojas bus vyresnis nei 65 metų.

Statistikos departamento duomenimis, 2020 m. didžiausias skurdo rizikos lygis buvo 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje – sudarė 36 proc. ir, palyginti su 2019 m., padidėjo 4,4 proc. Apie 60 proc. šios grupės asmenų vidutinių pajamų sudaro pensijos, likusią dalį – darbo ir turto pajamos. Vidutinė senatvės pensija sudarė apie 80 proc. skurdo rizikos ribos, daugiau nei pusės senatvės pensijų gavėjų gaunamos pensijos buvo mažesnės nei 400 Eur. Sprendžiant senyvo amžiaus žmonių skurdo problemą, vykdomos reformos, pensijų dydžiai nuosekliai didinami, lengvinamos išankstinės pensijos sąlygos. Tačiau kyla rizika dėl sistemos socialinio teisingumo ir finansinio tvarumo ateityje. Europos Komisijos užsakymu, 2018 m. atlikta valstybinių pensijų sistemos Lietuvoje analizė identifikavo, kad dydžiai ir skirtumai nėra objektyviai pagrįsti, pateiktos galimos šių pensijų reformos alternatyvos, bet iki šiol pokyčiai neinicijuojami.

Nagrinėsime senatvės ir valstybinių pensijų sistemas, vertinsime, ar vykdomi pokyčiai orientuoti pagerinti pensijų sistemų finansinį ir socialinį tvarumą, ekonominį saugumą senatvėje, pensinio amžiaus žmonių skurdo mažėjimą, siejant su demografiniais ir „sidabrinės“ ekonomikos iššūkiais ilgalaikėje perspektyvoje.

8. Pasirengimo vykdyti žaliuosius pirkimus vertinimas

2020 m. patvirtintoje 2021–2030 m. nacionalinės pažangos programoje numatyta, kad, siekiant didinti viešojo sektoriaus vaidmenį skatinant darnų vystymąsi, 2025 m. žaliųjų viešųjų pirkimų dalis sudarys 50 proc. 2021 m. šis siekis padvigubintas: 2025 m. numatoma, kad šių pirkimų dalis sudarys 100 proc. Siekiama įgyvendinti Vyriausybės programos nuostatą, kad nuo 2023 m. visi viešieji pirkimai taptų žali, o 2022 m. šių pirkimų dalis sudarys 50 proc. Pažymėtina, kad 2020 m., palyginus su 2019 m., jų vertės dalis padidėjo tik nuo 3,3 iki 5,0 proc.

Esamas reglamentavimas taikomas žaliesiems pirkimams, yra sudėtingas ir neskatina perkančiųjų organizacijų atlikti daugiau šių pirkimų (pvz.: jie turi atitikti visus minimalius kriterijus, kurie nėra atnaujinami, dažnai neaktualūs (2021 m. atnaujinti dviejų prekių grupių (iš 30) kriterijai – transporto ir maisto srityse). Kitos aplinkybės, kurios nedidina patrauklumo vykdyti šiuos pirkimus: didesnė kaina nei įprastų viešųjų pirkimų, nėra informacijos įrankių, mokymų perkančiosioms organizacijoms trūkumas, renkama netiksli statistika.

9. Mokymosi visą gyvenimą apžvalga

Bendras mokymosi visą gyvenimą mastas šalyje pastaruosius 6 metus yra stabilus ir neartėja prie ES vidurkio: 2020 m. sudarė 7,2 proc. ir tebebuvo mažesnis už ES vidurkį, kuris yra 9,2 proc. Šalyje nėra vienos ir efektyviai veikiančios mokymosi visą gyvenimą sistemos. Trūksta lanksčių, vartotojų poreikius atitinkančių suaugusiųjų neformaliojo švietimo programų įvairių lygių švietimo įstaigose, įvairiais būdais įgytų kompetencijų formalizavimo galimybių. Suaugusiųjų mokymosi motyvacijos stoka stabdo šalies pažangą ir gebėjimus reaguoti į senėjančios visuomenės kuriamus iššūkius. Neišplėtotos galimybės mažiau mokyti linkusioms senjorų grupėms (trečiojo amžiaus universitetai), nepakankama ir suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybė. Neįdiegta „vieno langelio“ sistema, kuri leistų asmenims rasti aktualius mokymosi pasiūlymus.

2021 m. EBPO, atlikusi bendrąjį Lietuvos įgūdžių sistemos efektyvumo vertinimą, kartu su STRATA parengė Nacionalinę įgūdžių strategiją ir sutarė su Lietuvos Respublikos Vyriausybe dėl keturių prioritetinių sričių ir dviejų projekto horizontalių temų, bet neaiškus jų įgyvendinimas. Vyriausybė 2021 m. patvirtino 2021–2030 m. Švietimo plėtros programą, kurioje numatyti uždaviniai ir priemonės siekiant įdiegti efektyvią ir veiksmingą suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą.

Vertinimo metu nagrinėsime, ar suplanuotos priemonės sudarys prielaidas pasiekti nustatytus rodiklius, ar bus užtikrintas tolygus ir efektyvus mokymosi visą gyvenimą paslaugų prieinamumas, siekiant asmens gebėjimų ir turimos ar įgytos kvalifikacijos darnos su asmens, darbo rinkos ir aplinkos poreikiais. Taip pat vertinsime, ar atsakingos institucijos tinkamai pasirengusios vykdyti nustatytus uždavinius.

2022 M. PLANUOJAMŲ BAIGTI FINANSINIŲ AUDITŲ OBJEKTŲ APRAŠYMAI

1. 2021 m. Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinys

Pensijų anuitetas – pensijų fondo dalyviui iki gyvos galvos mokama periodinė pensijos išmoka, kurios visa išmokėjimo rizika tenka pensijų anuitetų mokėtojui, o tai yra Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymu, Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinį kiekvienais metais audituoja Valstybės kontrolė. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo 2021 m. ataskaitų rinkinio, atliksime jo teisingumo vertinimą.

2. 2021 m. nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys ir valstybės skola

Nacionalinį finansinių ataskaitų rinkinį sudaro visų savivaldybių, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo, kitų valstybės išteklių fondų ir valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai, teikiami kaip vieno viešojo sektoriaus subjekto finansinių ataskaitų rinkinys.

Valstybės skolą sudaro prie valdžios sektoriaus priskiriamų subjektų, turinčių teisę skolintis, prisiimtų, bet dar neįvykdytų, įsipareigojimų grąžinti kreditoriams lėšas, pasiskolintas išplatinant Vyriausybės vertybinius popierius, pasirašant paskolų sutartis, finansinės nuomos (lizingo) sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus, konsoliduota suma.

Kasmet teikdami Seimui išvadą dėl tų metų nacionalinio finansinių ataskaitų rinkinio atliekame šio rinkinio ir valstybės skolos duomenų teisingumo vertinimą.

3. 2021 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Valstybės finansinių ataskaitų rinkinys yra rengiamas kaip vieno viešojo sektoriaus subjekto finansinių ataskaitų rinkinys, kuriame konsoliduojama beveik 600 viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų duomenų. Valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje, kuris rengiamas pinigų principu, pateikiami metiniai valstybės biudžeto pajamų bei išlaidų planų ir jų vykdymo duomenys. Teikdami Seimui išvadą dėl 2021 m. valstybės ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

4. 2021 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Valstybinio socialinio draudimo fondas – tai įstatymo nustatyta tvarka valdomi centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame fondo biudžete. Fondo audituojamų konsoliduotųjų ataskaitų rinkiniai sudaryti iš Valstybinio socialinio fondo valdybos ir teritorinių skyrių ataskaitų duomenų. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo 2021 m. konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

5. 2021 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Privalomojo sveikatos draudimo finansų pagrindą sudaro savarankiškas valstybinio Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas, neįtrauktas į valstybės ir savivaldybių biudžetus.

Šio fondo audituojamų konsoliduotųjų ataskaitų rinkiniai sudaryti iš Valstybinės ligonių kasos ir teritorinių ligonių kasų ataskaitų duomenų. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo 2021 m. konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

6. 2021 m. Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Garantinis fondas – išteklių fondas, skirtas užtikrinti garantijas darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam, vykdant bankroto ar restruktūrizavimo procesus. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo 2021 m. ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

7. 2021 m. Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Ilgalaikio darbo išmokų fondas – išteklių fondas, iš kurio skiriamos lėšos asmenims, kurių darbo santykiai pagal nutraukiamą darbo sutartį su Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje esančiu darbdaviu atleidimo iš darbo dieną nepertraukiamai tęsiasi daugiau negu 5 metus ir kurie yra atleisti darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo 2021 m. ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

8. 2021 m. Rezervinio (stabilizavimo) fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Rezervinio (stabilizavimo) fondo paskirtis yra kaupti valstybės piniginius išteklius, siekiant užtikrinti valstybės finansinį stabilumą galimų ekstremaliųjų situacijų ir ekonominės grėsmės atveju bei lėšas giluminiam panaudotųjų branduolinių atliekų atliekynui įrengti. 2021 m., kaip ir kasmet, teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

2023 M. PLANUOJAMŲ BAIGTI FINANSINIŲ AUDITŲ OBJEKTŲ APRAŠYMAI

1. 2022 m. Pensijų anuitetų fondo ataskaitų rinkinys

Pensijų anuitetas – pensijų fondo dalyviui iki gyvos galvos mokama periodinė pensijos išmoka, kurios visa išmokėjimo rizika tenka pensijų anuitetų mokėtojai, o tai yra Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymu, Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinį kiekvienais metais audituoja Valstybės kontrolė. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo ataskaitų rinkinio, atliksime jo teisingumo vertinimą.

2. 2022 m. nacionalinis finansinių ataskaitų rinkinys ir valstybės skola

Nacionalinį finansinių ataskaitų rinkinį sudaro visų savivaldybių, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo, kitų valstybės išteklių fondų ir valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniai, teikiami kaip vieno viešojo sektoriaus subjekto finansinių ataskaitų rinkinys.

Valstybės skolą sudaro prie valdžios sektoriaus priskiriamų subjektų, turinčių teisę skolintis, prisiimtų, bet dar neįvykdytų įsipareigojimų grąžinti kreditoriams lėšas, pasiskolintas išplatinant Vyriausybės vertybinius popierius, pasirašant paskolų sutartis, finansinės nuomos (lizingo) sutartis ir kitus įsipareigojamuosius skolos dokumentus, konsoliduota suma.

Kasmet teikdami Seimui išvadą dėl tų metų nacionalinio finansinių ataskaitų rinkinio, atliekame šio rinkinio ir valstybės skolos duomenų teisingumo vertinimą.

3. 2022 m. valstybės konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Valstybės finansinių ataskaitų rinkinys yra rengiamas kaip vieno viešojo sektoriaus subjekto finansinių ataskaitų rinkinys, kuriame konsoliduojama beveik 600 viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų duomenų. Valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje, kuris rengiamas pinigų principu, pateikiami metiniai valstybės biudžeto pajamų bei išlaidų planų ir jų vykdymo duomenys. Teikdami Seimui išvadą dėl valstybės ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

4. 2022 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Valstybinio socialinio draudimo fondas – tai įstatymo nustatyta tvarka valdomi centralizuoti tiksliniai finansiniai ir materialiniai ištekliai, kurie įtraukiami į apskaitą nuo valstybės ir savivaldybių biudžetų atskirtame fondo biudžete. Fondo audituojamų konsoliduotųjų ataskaitų rinkiniai sudaryti iš Valstybinio socialinio fondo valdybos ir teritorinių skyrių ataskaitų duomenų. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

5. 2022 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Privalomojo sveikatos draudimo finansų pagrindą sudaro savarankiškas valstybinio Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas, neįtrauktas į valstybės ir savivaldybių biudžetus.

Šio fondo audituojamų konsoliduotųjų ataskaitų rinkiniai sudaryti iš Valstybinės ligonių kasos ir teritorinių ligonių kasų ataskaitų duomenų. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo konsoliduotųjų ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

6. 2022 m. Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Garantinis fondas – išteklių fondas, skirtas užtikrinti garantijas darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam, vykdant bankroto ar restruktūrizavimo procesus. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

7. 2022 m. Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Ilgalaikio darbo išmokų fondas – išteklių fondas, iš kurio skiriamos lėšos asmenims, kurių darbo santykiai pagal nutraukiamą darbo sutartį su Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje esančiu darbdaviu atleidimo iš darbo dieną nepertraukiamai tęsiasi daugiau negu 5 metus ir kurie yra atleisti darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės. Teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo ataskaitų rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

8. 2022 m. Rezervinio (stabilizavimo) fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai

Rezervinio (stabilizavimo) fondo paskirtis yra kaupti valstybės piniginius išteklius, siekiant užtikrinti valstybės finansinį stabilumą galimų ekstremaliųjų situacijų ir ekonominės grėsmės atveju. Kaip ir kasmet, teikdami Seimui išvadą dėl šio fondo rinkinių, atliksime jų teisingumo vertinimą.

2022 M. PLANUOJAMO BAIGTI ATITIKTIES AUDITO OBJEKTO APRAŠYMAS

2021 m. VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondo valstybės biudžeto lėšų ir turto disponavimo teisėtumas

Nuo 2011-12-01 įsigaliojo Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymas, kuriame nustatytas mokėtinos piniginės kompensacijos dydis – 37 mln. Eur. Šią sumą planuojama išmokėti iki 2023-03-01.

Kiekvienais metais Seimas kompensacijai išmokėti valstybės biudžete patvirtina 3,62 mln. Eur, kurias Vyriausybės kanceliarija išmoka kompensacijomis disponuoti paskirtam VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondui.

Valstybės kontrolė, vadovaudamasi minėtu įstatymu, fondo valstybinį auditą atlieka kasmet ir pateikia Vyriausybei valstybinio audito išvadą ir ataskaitą.

Valstybinio audito metu vertinama, ar fondas disponuoja jam perduotomis kompensacijos lėšomis, valdo, naudoja jam perduotą nekilnojamąjį turtą ar disponuoja juo pagal įstatyme nustatytą paskirtį. Nustačius pažeidimų, Vyriausybė turi teisę laikinai sustabdyti kompensacijų mokėjimą ir disponavimą jomis ir spręsti dėl kito fondo paskyrimo.

2023 M. PLANUOJAMŲ BAIGTI ATITIKTIES AUDITŲ OBJEKTŲ APRAŠYMAS

Vidaus kontrolės sistemos veiksmingumas vykdant viešuosius pirkimus

Apie 4 tūkst. perkančiųjų organizacijų per metus vykdo viešuosius pirkimus, kuriems išleidžiama 5–6 mlrd. Eur, ir tai sudaro apie 1/3 visų viešojo sektoriaus išlaidų ir apie 12 proc. šalies BVP. Per COVID-19 pandemiją išryškėjo viešųjų pirkimų pokyčių tendencijos: poreikis nusipirkti greitai, sparčiai augantis tiekėjų skaičius bei prekių ir paslaugų diversifikavimas. 2020–2021 m. kovai su pandemija sudaryta per 5 tūkst. sutarčių už 333 mln. Eur.

Nuo 2020-01-01 įsigaliojus naujam teisiniam reguliavimui, viešojo sektoriaus subjektai turėjo sukurti vidaus kontrolės sistemą, padedančią sumažinti neigiamą rizikos veiksnių, tarp jų ir pandemijos, įtaką jų veiklai. Stebimi užsitęsę viešieji pirkimai ir dėl to nepanaudoti asignavimai (2020 m. per 147 mln. Eur), vykdomi su klaidomis ar iš vieno tiekėjo pirkimai, mažėjantis pirkimų, kai pasiūlymai vertinami pagal kainos (sąnaudų) ir kokybės santykio ar sąnaudų kriterijų, skaičius rodo prie pasikeitusių veiklos sąlygų nepritaikytą vidaus kontrolės sistemą.

Audito metu vertinsime, ar per 2020–2021 m. įvyko realus pokytis tobulinant viešojo sektoriaus subjektų vidaus kontrolės sistemą, ar sukurtos vidaus kontrolės priemonės viešųjų pirkimų srityje yra veiksmingos ir sudaro sąlygas išvengti neigiamų pasekmių ateityje.

2022 m. VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondo valstybės biudžeto lėšų ir turto disponavimo teisėtumas

Nuo 2011-12-01 įsigaliojo Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymas, kuriame nustatytas mokėtinos piniginės kompensacijos dydis – 37 mln. Eur. Šią sumą planuojama išmokėti iki 2023-03-01.

Kiekvienais metais Seimas kompensacijai išmokėti valstybės biudžete patvirtina 3,62 mln. Eur, kuriuos Vyriausybės kanceliarija išmoka kompensacijomis disponuoti paskirtam VŠĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondui.

Valstybės kontrolė, vadovaudamasi minėtu įstatymu, fondo valstybinį auditą atlieka kasmet ir pateikia Vyriausybei valstybinio audito išvadą ir ataskaitą.

Valstybinio audito metu vertinama, ar fondas disponuoja jam perduotomis kompensacijos lėšomis, valdo, naudoja jam perduotą nekilnojamąjį turtą ar disponuoja juo pagal įstatyme nustatytą paskirtį. Nustačius pažeidimų, Vyriausybė turi teisę laikinai sustabdyti kompensacijų mokėjimą ir disponavimą jomis ir spręsti dėl kito fondo paskyrimo.

2022 M. PLANUOJAMŲ BAIGTI VEIKLOS AUDITŲ OBJEKTŲ APRAŠYMAI

1. Institucijų pasirengimas reaguoti į ekstremaliąsias situacijas

Kasmet Lietuvoje dėl tyčinės ar netyčinės žmogaus veiklos arba dėl gamtos reiškinių ir kitų aplinkybių kyla apie 400 ekstremalių įvykių. Kad kuo mažiau įvykių peraugtų į ekstremaliąją situaciją, būtina veiksminga ekstremaliųjų situacijų prevencija (nustatyti pavojai, galintys jas sukelti, suplanuotos ir įgyvendintos jų rizikos mažinimo priemonės). Lietuvoje padaugėjo ekstremalių įvykių, kurie peraugo į ekstremaliąsias situacijas. Per 2018–2020 m. I pusmetį buvo paskelbtos 42 savivaldybės ir 3 valstybės lygio, o 2015–2017 m. laikotarpiu – 34 savivaldybės ir 2 valstybės lygio ekstremaliosios situacijos.

Priklausomai nuo ekstremalių įvykių pobūdžio ir jų sukeliamų pasekmių, jiems suvaldyti gali būti įvedami skirtingi teisiniai režimai (ekstremalioji situacija, karantinas, nepaprastoji padėtis). Pasikeitus aplinkybėms, vienas teisinis režimas gali būti keičiamas kitu. Esant skirtingiems teisiniams režimams skiriasi situacijų valdymas, priemonės aplinkai, gyventojų sveikatai, gyvybei ir turtui apsaugoti, žmonių teisių ribojimų apimtis ir turinys. Todėl valstybės institucijoms būtina kryptingai vykdyti pasirengimo veikti, įvedus skirtingus teisinius režimus, priemones, kad būtų užtikrinta reikiama skubi pagalba žmonėms ir taip sumažintas pavojus jų gyvybei, sveikatai ir turtui.

Audito metu analizuosime, kaip institucijos planuoja ir vykdo prevencines priemones, valdo pasirengimą efektyviai reaguoti į ekstremalius įvykius ir užtikrinti, kad taikomos priemonės efektyviai suvaldytų situaciją, taip sumažinant pavojų žmonių gyvybei, sveikatai ir turtui.

2. Sveikatos priežiūros tvarumo užtikrinimas esant ekstremaliosioms situacijoms

Vienas svarbiausių tvarios sveikatos priežiūros bruožų – gebėjimas tinkamai ir laiku reaguoti į visuomenei kylančias grėsmes ir ekstremaliąsias situacijas ir nepertraukiamai teikti visas reikalingas sveikatos paslaugas.

Šalies sveikatos priežiūros sistema didelio masto epidemiologinei krizei nebuvo pasiruošusi. Nei gydymo įstaigose, nei valstybiniame rezerve nebuvo sukaupta pakankamai asmens apsaugos priemonių atsargų. Nuo pandemijos pradžios praėjus beveik metams, bendro gydymo įstaigų aprūpinimo ar atitinkamų priemonių rezervų formavimo klausimai vis dar aktualūs. Nepakankamas epidemiologinių priemonių (režimo) taikymas lemia vis pasikartojančius infekcijos protrūkius gydymo įstaigose. Komunikacinės gydymo įstaigų problemos (per menki pajėgumai aptarnauti pacientus telefonu, pasikartojantys informacinių sistemų veiklos trikdžiai), sumažėjęs sveikatos priežiūros paslaugų teikimo mastas blogina paslaugų prieinamumą, o nuotolinės paslaugos neužtikrina kokybės. Todėl jau stebimas netik gyventojų sveikatos rodiklių pablogėjimas, sergamumo lėtinėmis ligomis didėjimas, bet ir mirčių gausėjimas dėl kitų nei COVID-19 viruso sukeltų pasekmių.

Audito metu analizuosime, kodėl sistema neužtikrina tinkamo sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, nepertraukiamo ir saugaus sveikatos priežiūros paslaugų teikimo pacientams, sergantiems kitomis nei COVID-19 ligomis. Auditas padės atsakyti į klausimą, ko trūksta ir kas turėtų būti padaryta, kad, esant ekstremaliajai situacijai (šalyje, regione, savivaldybėje), sveikatos priežiūros paslaugų teikimas nesutriktų ir atliktų kylančius iššūkius.

3. Lietuvos miškų išteklių apsauga

Miškas – vienas svarbiausių Lietuvos atsinaujinančių gamtos išteklių. Siekiant išsaugoti ateities kartoms, miško ištekliai turi būti saikingai naudojami, atkuriami ir gausinami. Lietuvos miškingumas (miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos teritorijos plotu) 2020 m. turėjo būti 34,2 proc., bet šalies miškingumas per metus padidėjo tik 0,04 proc., 2019 m. sudarė 33,65 proc.

Siekiant, kad šalies miškai būtų naudojami racionaliai, reikia išlaikyti medienos prieaugio ir jos naudojimo masto pusiausvyrą. Tvarkant miškus turi būti išlaikoma biologinės įvairovės išsaugojimo, kraštovaizdžio stabilumo ir aplinkos kokybės bei maksimalios miškų išteklių teikiamos ekonominės naudos pusiausvyrą.

Audito metu planuojame vertinti, ar Lietuvos miškų išteklių naudojami racionaliai: ar jie skirstomi į grupes pagal aiškius kriterijus, ar aiškiai apibrėžtos saugomos ir „Natura 2000“ teritorijos, užtikrinamas miškų ir jų išteklių gausinimas bei miško naudojimo kontrolė.

4. Aplinkos oro būklės vertinimas

Aplinkos oro tarša yra viena reikšmingiausių sveikatos ir aplinkos problemų. Įvairūs taršos šaltiniai išmeta į aplinkos orą cheminių medžiagų, galinčių tiesiogiai ar netiesiogiai paveikti žmonių sveikatą ir sukelti jai pavojų bei neigiamai veikti aplinką. Siekiant užtikrinti, kad aplinkos oro kokybė gerėtų, būtų saugoma sveika ir švari aplinka visuomenei ir būtų sudarytos sąlygos laiku imtis oro taršos mažinimo priemonių, būtinas nuolatinis ir sistemingas aplinkos oro būklės stebėjimas ir vertinimas.

Vykdamas aplinkos oro monitoringą neužtikrinama, kad, vykstant miestų ir pramonės plėtrai, kuriant naują infrastruktūrą, keičiantis kitoms aplinkybėms, aplinkos stebėjimo vietos būtų periodiškai peržiūrimos, siekiant žinoti realią oro kokybės būklę. Teisės aktai įpareigoja savivaldybes ir ūkio subjektus stebėti aplinkos oro kokybę, tačiau tai daro tik nedaugelis savivaldybių, o ūkio subjektai nesuinteresuoti pateikti informaciją apie realią aplinkos oro būklę. Nėra sistemingai analizuojami ir apibendrinami visų monitoringo lygių: valstybės, savivaldybių ir ūkio subjektų, aplinkos oro stebėsenos duomenys. Be to, 2021 m. EBPO atliktoje Lietuvos aplinkosauginio veiksmingumo peržiūroje teigiama, kad dabartinės politikos priemonių nepakaks 2030 m. ir vėlesnio laikotarpio klimato kaitos tikslams pasiekti.

Audito metu bus analizuojama, ar vykdomas aplinkos oro būklės stebėjimas visuose monitoringo lygiuose, ar turimi patikimi aplinkos oro stebėsenos duomenys, kurie sudarytų prielaidas imtis priemonių taršai bei klimato kaitai sumažinti.

5. Klaipėdos jūrų uosto infrastruktūros valdymas

Klaipėdos jūrų uostas – svarbiausias ir didžiausias transporto centras Lietuvoje, per metus galintis perkrauti iki 65 mln. tonų įvairių krovinių. Uoste sukuriama per 58 tūkst. indukuotų darbo vietų ir 6,13 proc. viso Lietuvoje sukuriama BVP, tiesiogiai su jo veikla yra susiję per 800 žmonių.

Siekiant maksimalios naudos miestui ir valstybei, uosto infrastruktūra turėtų būti naudojama racionaliai ir efektyviai, užtikrinama tvari jos plėtra ir priežiūra. Viena pagrindinių infrastruktūros plėtros problemų – laisvų teritorijų uosto veiklai plėsti trūkumas ir efektyvus rezervinių teritorijų panaudojimas. Vis dar neapsispręsta dėl uosto plėtros ateityje. Be to, ne visada užtikrinama nuolatinė jo aplinkos taršos stebėseną.

Audito metu vertinsime, ar efektyviai panaudojama VĮ Klaipėdos jūrų uosto direkcijos patikėjimo teise valdoma valstybinė žemė, infrastruktūra ir rezervinės teritorijos, reikalingos uosto veiklos plėtrai, ar užtikrinama nuolatinė ir ilgalaikė uosto aplinkos taršos stebėseną.

6. Oficialiosios statistikos organizavimas

Oficialioji statistika yra viena svarbiausių politikos formavimo priemonių. Šiuo metu dėl COVID-19 esanti ekstremalioji situacija parodė, kad kokybiški, objektyvūs ir laiku teikiami statistiniai duomenys yra būtini pagrįstiems valdymo sprendimams priimti. Kasmet oficialiosios statistikos tvarkymui skiriama per 8 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų. Tam, kad oficialiosios statistikos sistema veiktų ir jai skiriami išteklių būtų naudojami efektyviai, turi būti apibrėžti aiškūs statistikos rengimo, koordinavimo ir kokybės kontrolės procesai ir atsakomybės. Lietuvoje oficialiosios statistikos politiką formuoja Finansų ministerija, o įgyvendina 19 įvairių institucijų. Taigi, oficialioji statistika įgyvendinama decentralizuotai: ją tvarkančios institucijos skirtingai nustato poreikius, užtikrina kokybę ir vykdo plėtrą, turi nevienodus išteklius, veikia skirtingomis sąlygomis, todėl kyla rizika dėl nevienodo šios statistikos duomenų kokybės lygio.

Audito metu vertinsime, ar esama Lietuvos oficialiosios statistikos sistema veikia efektyviai, ar jos plėtra atitinka valstybės ir visuomenės poreikius, o oficialiosios statistikos duomenys yra patikimi, objektyvūs ir kokybiški, ar sudaro prielaidas priimti duomenimis grįstus valdymo sprendimus.

Auditas prisidės formuojant bendrą efektyvią ir koordinuotą oficialiosios statistikos politiką, viziją ir naudojimo tikslus, vartotojų poreikiais grįstas plėtros kryptis bei politikos įgyvendinimo sistemą, numatant, kokios institucijos gali tvarkyti oficialiąją statistiką, atsisakant statistinių duomenų dubliavimo ir perteklinio institucijų dalyvavimo statistikos tvarkymo procesuose. Tai padės užtikrinti kokybiškus, visuomenės ir valstybės poreikius atitinkančius statistinius duomenis, naudojamus priimant svarbiausius valstybės valdymo sprendimus.

7. Kibernetinio saugumo užtikrinimas

Perkeliant vis daugiau veiklų į elektroninę erdvę, kyla ir kibernetinių grėsmių lygis. Nacionalinio kibernetinio saugumo centro duomenimis, per trejus metus kibernetinių incidentų skaičius padidėjo daugiau nei 2,5 karto: 2020 m. užregistruota 4 330 incidentų, 2019 m. – 3 241, 2018 m. – 1 701. Kibernetinių atakų taikiniais didžiąja dalimi buvo kritinės infrastruktūros objektai.

Lietuva pastaruosiu metu įgyvendina priemones, skirtas stiprinti kibernetinį saugumą ir atsparumą kibernetinėms grėsmėms: parengta Kibernetinio saugumo strategija ir jos įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas, baigtas valstybės kibernetinių pajėgumų konsolidavimas, sustiprinti kibernetinio saugumo pajėgumai, atliekamas bendras šių incidentų valdymas, vystomas Saugusis valstybinis duomenų perdavimo tinklas, sujungiantis svarbiausias valstybės funkcijas užtikrinančias institucijas.

Nuo 2018 m. Lietuva pagal pasaulinį kibernetinio saugumo indeksą (2017 m. užėmė 57-ąją vietą) yra tarp itin pažengusių kibernetinio saugumo srityje šalių dešimtuose, bet valstybės informacinių išteklių valdytojų ir tvarkytojų organizacijų ir techninių kibernetinio saugumo reikalavimų įgyvendinimo lygis išlieka nepakankamas ir trukdo pasiekti visapusę kibernetinę brandą. Nacionalinio kibernetinio saugumo centro duomenimis, kibernetinio saugumo subjektai nevienodai įgyvendina organizacinius reikalavimus, todėl ypatingos svarbos informacinė infrastruktūra ir valstybės informaciniai ištekliai tampa pažeidžiami ir sudaromos sąlygos įvykti kibernetiniams incidentams panaudojant žinomus trūkumus. Nepakankamas šių reikalavimų įgyvendinimas apriboja kibernetinio saugumo subjektų galimybes laiku aptikti ir suvaldyti kibernetinius incidentus.

Audito metu vertinsime kibernetinio saugumo incidentų ir rizikų valdymą nacionaliniu lygiu. Audito rezultatai prisidės prie didesnio Lietuvos viešojo sektoriaus organizacijų atsparumo kibernetinėms grėsmėms ir sudarys sąlygas didinti nacionalinio saugumo užtikrinimo kibernetinėje erdvėje brandą.

8. Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas globojant ir įvaikinant vaikus

2018-07-01 startavus naujai vaiko teisių apsaugos sistemai, mažėjo nukentėjusių vaikų skaičius, bet 2019–2020 m. buvo atvejų, pasibaigusių vaikų mirtimi. Neužtikrinama vaiko ir šeimos poreikius atitinkanti laiku teikiama prevencinė pagalba ir kompleksinės paslaugos problemų turinčioms šeimoms. Nuo 2020-01-01 atsisakyta grėsmės lygių nustatymo ir pereita prie šeimos ir vaiko poreikių vertinimo, o vaikas paimamas iš tėvų ar globėjų tik kraštutiniais atvejais, pritaikius pagalbos šeimai priemones, tačiau rizika išlieka dėl nepakankamos darbuotojų kompetencijos ir metodinės pagalbos atpažinti smurtą šeimoje, gebėti įvertinti vaiko situaciją ir suteikti tinkamą pagalbą. Įgyvendinant perėjimo nuo institucinės globos prie globos šeimoje priemones, institucijose globojamų vaikų skaičius mažėja (2018 m. –2 419, 2019 m. –1 954, 2020 m. –1 656 vaikai), tačiau iki planuotų 20 proc. nesumažėjo. Vis dar trūksta globėjų ir pagalbos jiems. Neišspręstos globėjų šeimos tinkamumo vertinimo problemos. Vaikus globojančių šeimų ir šeimynų per 5 m. sumažėjo 9 proc., 6 savivaldybės iki šiol neturi budinčių globotojų. Neužtikrinamas smurtą patiriančių vaikų identifikavimas. Neskatinama atsirasti įtėvių ir jų nedaugėja. Vertinsime, ar, įvykdžius pokyčius vaiko teisių apsaugos srityje ir vykstant institucinės vaikų globos pertvarkai, sistema užtikrina geriausias vaiko interesus saugiai augti savo šeimoje, likusiems be tėvų

globos – artimų giminaičių, globėjų ar įtėvių šeimose, institucinėje globoje; ar kompleksinės pagalbos paslaugos yra prieinamos ir padeda šeimoms įveikti krizines situacijas ir sunkumus siekiant tinkamai rūpintis savo vaikais; ar užtikrinamas globėjų ir įtėvių rengimas ir jiems teikiamos paslaugos pagal nustatytus poreikius.

9. Krizių įveikimo, specializuotos pagalbos centrų veikla

Asmenys (šeimoms), susidūrę su krizinėmis situacijomis, patiria fizinį ar psichologinį smurtą, kyla pavojus fiziniam, emociniam ar socialiniam saugumui, patirti socialinę atskirtį. Pandemijos laikotarpiu asmenų patiriamos krizės – vis aktualesnė problema, kuriai spręsti svarbi laiku ir tinkamai suteikta paslaugų visuma. Kasmet paslaugas krizių centruose gauna vis daugiau žmonių: 2020 m. savivaldybėse veikė 61 krizių centras ir laikino apgyvendinimo įstaiga, kuriose paslaugos buvo suteiktos 2,6 tūkst. (2017 m. – 1,5 tūkst.) žmonių. Tačiau 14-oje savivaldybių tokių centrų vis dar nėra. Dažniausiai pagalbos reikia ir ji teikiama moterims, tačiau Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba atlikusi tyrimą nustatė, kad krizes patiriantiems vyrams paslaugų prieinamumas labai mažas. Nesuteikus pagalbos ištikusioms krizėms valdyti, didėja psichologinės problemos ir savižudybių tikimybė.

Valstybė siekia mažinti smurtą artimoje aplinkoje, stiprindama nukentėjusių apsaugą, specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą ir prevenciją. Visgi policijoje registruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje ne mažėja, o daugėja (2020 m. išaugo 10,3 proc., palyginti su 2019 m.). Tyrimų duomenys rodo, kad tik 15 proc. nukentėjusiųjų nuo smurto artimoje aplinkoje kreipėsi į policiją ir net 31,5 proc. apklaustųjų nežino, kur gauti pagalbą. Šiuo metu specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą visoje Lietuvos teritorijoje organizuoja Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija, jungianti 16 specializuotos pagalbos centrų. 2020 m. juose pagalba iš viso buvo suteikta 11,8 tūkst. asmenų, t. y. tik 20 proc. pagal policijoje registruotus pranešimus ir 2 proc. mažiau nei 2019 m. Pastaruoju metu yra inicijuoti teisinio reglamentavimo pokyčiai dėl pagalbos akreditavimo ir finansavimo tvarumo bei tęstinumo užtikrinimo, tinkamos pagalbos teikimo smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems ir nukentėjusiems asmenims bei asmenims, siekiantiems atsisakyti smurtinio elgesio.

Audito metu vertinsime, ar prieinama ir suteikiama kompleksinė, veiksminga pagalba ir paslaugos asmenims, atsidūrusiems krizinėse situacijose, smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems ar nukentėjusiems bei siekiantiems atsisakyti smurto. Nagrinsime specializuotos pagalbos, krizių centrų finansavimo sistemą ir veiklą, gyventojų informavimą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą siekiant padėti asmenims įveikti krizes, suteikti tinkamą pagalbą patiriantiems smurtą artimoje aplinkoje, mažinti pakartotinius smurto atvejus, įgyvendinant smurtinio elgesio keitimo programas.

10. Buhalterinės apskaitos tvarkymo ir personalo administravimo funkcijų centralizavimas

Siekiant efektyvesnio išteklių panaudojimo, Vyriausybei atskaitingose institucijose 2018 m. pradėtas šių funkcijų centralizavimas ir numatytas siekis, kad joms reikalingos lėšos 2020 m. sumažėtų 20 proc. (2017 m. panaudota 44 mln. Eur). Funkcijas atlikti centralizuotai pavesta Nacionaliniam bendrųjų funkcijų centrui: 2021 m. centralizuotai atliekamos 144 institucijų buhalterinės apskaitos tvarkymo ir 237 institucijų personalo administravimo funkcijos. Planuojama šį procesą baigti 2024 m.: centralizuotai būtų atliekamos atitinkamai 342 ir 319 institucijų šios funkcijos.

Audito metu vertinsime, ar buhalterinės apskaitos tvarkymo ir personalo administravimo funkcijų centralizavimas sudarė sąlygas efektyviai jas atlikti ir sutaupyti valstybės biudžeto lėšų.

2023 M. PLANUOJAMŲ BAIGTI VEIKLOS AUDITŲ OBJEKTŲ APRAŠYMAI

1. Viešųjų ir administracinių paslaugų skaitmenizavimo valdymas

COVID-19 pandemijos metu išryškėjus bekontaktių paslaugų poreikiui, viešųjų ir administracinių paslaugų skaitmenizavimas tapo itin aktualus. Lietuva yra gerokai pažengusi viešųjų skaitmeninių paslaugų srityje (2021 m. DESI duomenimis, užima 12-ą vietą tarp 27 ES valstybių narių ir viršija ES vidurkį), tačiau valstybės lygiu viešųjų ir administravimo paslaugų skaitmenizavimo procesas tobulintinas.

Informacinės visuomenės plėtros komiteto (IVPK) tyrimo duomenimis, 2020 m. tik 57,7 proc. gyventojų naudojami elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis. Verta pažymėti, kad, pvz., su Lietuvos kultūros paveldu susijusiomis el. paslaugomis naudojosi vos 7 proc. (siektina reikšmė – 20 proc.), su lietuvių kalba susijusiomis – 18 proc. (siektina reikšmė – 25 proc.), su sveikata susijusiomis – 30 proc. (siektina reikšmė – 50 proc.). 35 proc. respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėn. nė karto nesilankė viešųjų institucijų interneto svetainėse, nurodė, kad sudėtinga naudotis elektroninėmis paslaugomis.

Savivaldybių lygmeniu maža dalis elektroninių paslaugų teikiama tik el. būdu: neteikia nė vienos viešosios ir administracinės paslaugos gyventojams tik el. būdu – 70 proc., o verslui – 80 proc. savivaldybių. Kas trečia savivaldybė (34 proc.) nurodė, kad su el. paslaugomis, kurios teikiamos per valstybines informacines sistemas ar platformas, kyla problemų (el. paslaugos žemos brandos, neatitinka vartotojų lūkesčių ir pan.).

Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platforma (VIISP) yra bendra prieiga prie daugumos svarbiausių Lietuvoje teikiamų viešųjų ir administracinių paslaugų, bet nepasiekiamas platformos tikslas centralizuotai teikti el. paslaugas. Subjektai turi savo sistemas ir per jas teikia paslaugas, o iš VIISP tik gauna nukreipimus, kurių statistikos IVPK nevaldo.

Audito metu vertinsime viešųjų el. paslaugų skaitmenizavimo valdymą, skaitmeninių paslaugų integravimo ir plėtros efektyvumą. Audito rezultatai prisidės prie Lietuvos viešųjų el. paslaugų aukštesnės brandos, didesnio prieinamumo visuomenei ir valdžios institucijoms.

2. Valstybinė maisto ir veterinarinė kontrolė

Valstybinę maisto ir veterinarinę kontrolę visoje šalies teritorijoje vykdo Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba – kompetentinga Vyriausybės institucija. Išskiriamos 68 jos priežiūros sritys, kontroliuojama per 140 tūkst. ūkio subjektų: prekybos ir viešojo maitinimo įmonių, gyvūninio ir negyvūninio maisto gamintojų, pienininkystės ūkių, gyvūnų laikymo vietų, pašarų, veterinarinių vaistų gamybos įmonių ir kt. Kasmet atliekama apie 47 tūkst. patikrinimų, ištiriama per 4 tūkst. vartotojų skundų. Siekiant užtikrinti efektyvų kontrolės funkcijų vykdymą ir incidentų prevenciją, būtina aiški, grįsta rizikos vertinimu atrankos kontrolei sistema ir planavimas, leidžiantis pasiekti, kad patikrinimams būtų atrenkami rizikingiausi ūkio subjektai ar sritys, kontrolės procesas būtų organizuojamas kuo racionaliau išnaudojant turimus išteklius, o administracinės priemonės pagal kontrolės rezultatus būtų pakankamos ir rezultatyvios.

Audito metu vertinsime ūkio subjektų ar sričių kontrolei atranką, rizikos vertinimą, kontrolės planų sudarymą, kontrolės proceso organizavimą ir vykdymą, pagal kontrolės rezultatus taikomas priemones, jų pakankamumą ir rezultatyvumą. Sieksime pateikti rekomendacijas, kurios darys įtaką pokyčiams vykdamas valstybinę maisto ir veterinarinę kontrolę.

3. Komunalinių atliekų tvarkymas

Komunalinės atliekos, kurios sudaro apie 25 proc. visų Lietuvoje susidarančių atliekų kiekio, ne visada tvarkomos atsižvelgiant į jų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumą, nes didelė dalis šių surinktų atliekų vis dar šalinama sąvartyne.

Siekiant sumažinti į sąvartyną patenkančių atliekų kiekį, Lietuvoje pastatyti mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiai, kuriuose apdorojamos iš gyventojų surinktos mišrios komunalinės atliekos. Šių įrenginių veikla nepakankamai efektyvi ir rezultatyvi – neišnaudojamos visos galimybės užtikrinti

komunalinių atliekų rūšiovimą, žaliavų ir kietojo kuro atskyrimą pakartotinam naudojimui. Tai daro reikšmingą įtaką siekiant Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje numatyto rodiklio: perdirbtų, pakartotinai ar kitaip panaudotų (pavyzdžiui, energijai gauti) komunalinių atliekų dalis nuo susidariusio komunalinių atliekų kiekio.

Nekauptama patikima informacija apie susidarančius komunalinių atliekų kiekius, todėl sunkiau priimti tinkamiausius sprendimus dėl šių atliekų tvarkymo infrastruktūros vystymo.

Atliekų tvarkymo kainodara neskatina gyventojų jas rūšiuoti. Nepakankamai rezultatyvios savivaldybių taikomos gyventojų informavimo apie atliekų rūšiovimą priemonės.

Audito metu vertinsime komunalinių atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą ir rezultatyvumą, jau sukurtos infrastruktūros panaudojimą ir naujos infrastruktūros vystymo planavimą, patikimų duomenų apie susidarančius komunalinių atliekų kiekius kaupimą, atliekų tvarkymo kainodarą, gyventojų informavimo apie jų rūšiovimą priemonių rezultatyvumą. Sieksime pateikti rekomendacijas, kurios turės įtaką šių atliekų tvarkymo pokyčiams.

4. Gydymo paslaugų organizavimas priklausomybės ligomis sergantiems asmenims

Dėl priklausomybės ligų stigmos bei paslaugų ir kvalifikuotų specialistų trūkumo priklausomybių ligų turintys asmenys nesulaukia pagalbos.

Narkotikų (narkotinių ir psichotropinių medžiagų) vartojimas – sudėtinga sveikatos ir socialinė problema. Palyginti su bendrąja populiacija, narkotikus vartojantys asmenys miršta gerokai jaunesni ne tik dėl apsinuodijimų (perdozavimo), ilgalaikio narkotikų vartojimo, užkrečiamųjų ligų, o paveikti šių medžiagų – ir dėl nelaimingų atsitikimų, smurto ir savižudybių. Lietuvoje 2005–2019 m. šių asmenų vidutinė gyvenimo trukmė buvo nuo 1,9 iki 3,5 karto trumpesnė nei populiacijos bendrai.

Audito metu vertintina, ar institucijų veiksmai ir aplinka tinkami ir pakankami skatinant žmones pripažinti priklausomybės problemas ir laiku kreiptis pagalbos. Taip pat, ar pakankamas priklausomybės ligų gydymo prieinamumas ir kokybė, kodėl netenkinamas reabilitacijos ir socialinės integracijos paslaugų poreikis, neišvystyta kompleksinė pagalba disfunkcinėms (priklausomybę turinčių asmenų) šeimoms.

5. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės ir koncesijų politika

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei nėra investicijų politikos, todėl nėra apibrėžta, kokiam investicijų poreikiui esant, turėtų būti vertinama, ar valstybei ir savivaldybėms ekonomiškai nėra naudingiau taikyti Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės. Dėl šios priežasties finansavimo ir jo įforminimo klausimai sprendžiami vadovaujantis skirtingais teisės aktais, vienur sudaromos VPSP sutartys, kitur – ilgalaikės turto nuomos sutartys arba paslaugas vykdyti pavedama valdymo sričiai priklausančioms įmonėms ar įstaigoms. Taigi yra rizika, kad neužtikrinama sąžininga konkurencija.

Sudaromose koncesijų sutartyse ne visada tinkamai įvertinamos sutarčių vykdymo, jų nutraukimo sąlygos arba koncesijų rizikų pasidalijimas tarp viešojo subjekto ir koncesininko, todėl sutartys nevykdomos, nesilaikoma jose numatytų sąlygų, prasideda bylinėjimasis teismuose.

Viešieji subjektai nepakankamai užtikrina sutarčių vykdymo kontrolę, tad nėra užtikrinama didžiausia nauda valstybei ir savivaldybėms įgyvendinant Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektus. Tinkamai sudarytos koncesijų sutartys valstybei ar savivaldybėms galėtų tapti papildomų biudžeto įplaukų šaltiniu.